

Rezime Izvještaja guvernera - januar 2011

Ažurirano: 15.03.2011. godine

U Izvještaju je dat pregled makroekonomskog ambijenta, ocjena sprovođenja politike Centralne banke i stabilnosti finansijskog sistema, kao i izvještaj o poslovanju Centralne banke.

Konstatovano je da je makroekonomski ambijent u 2010.godini značajno poboljšan s obzirom da su pojedini sektori crnogorske ekonomije u III i IV kvartalu zabilježili dinamičnije stope rasta, što ukazuje na ostvarenje pozitivne stope rasta BDP-a u 2010. godini između 1% i 2%. Ipak, efekti krize se i dalje osjećaju u crnogorskoj ekonomiji, te je još uvijek rano govoriti o potpunom oporavku, jer su pojedini rizici u sistemu još uvijek prisutni.

Godišnja stopa inflacije, mjerena indeksom potrošačkih cijena, iznosila je 1,1%, u januaru 2011. godine, dok je na mjesečnom nivou zabilježen rast od 0,3%. Značajno je naglasiti da je godišnja stopa inflacije u decembru 2010. godine iznosila 0,7% i to je ujedno i najniža godišnja stopa zabilježena u Crnoj Gori od kako se evidentira inflacija. Za 2011. godinu očekuje se kretanje inflacije u rasponu od 2,3% (optimistički scenario) do 4,3% (pesimistički scenario).

Industrijska proizvodnja je u januaru 2011. godine zabilježila rast od 2% u odnosu na januar prethodne godine, čemu je doprinio rast proizvodnje u sektoru vađenja ruda i prerađivačkoj industriji. Pad proizvodnje je evidentiran u sektoru proizvodnje električne energije, gasa i vode.

Broj dolazaka i noćenja turista se povećao za 4,6%, odnosno 5,5%. Sledeće kategorije saobraćaja su ostvarile rast u 2010.godini u odnosu na 2009. godinu, i to: prevoz robe u željezničkom i vazdušnom saobraćaju, kao i prevoz putnika u vazdušnom saobraćaju i prometa. Pad je registrovan u prevozu putnika željeznicom i drumskim saobraćajem. Šumarstvo je ostvarilo rast proizvodnje od 18,4% u 2010. godini u poređenju sa 2009. godinom. Prema preliminarnim podacima Monstata, građevinarstvo je zabilježilo pad od 0,8% u 2010.godini u odnosu na 2009. godinu, mjereno efektivnim časovima rada.

Zaposlenost u prvih jedanaest mjeseci 2010. godine je bila niža za 7,1% u poređenju sa istim periodom 2009. godine, dok je broj nezaposlenih lica povećan za 2,3% u januaru 2011.godine u odnosu na decembar 2010. godine.

Na kraju januara 2011. godine od 54.110 pravnih i fizičkih lica koja obavljaju djelatnost, njih 14.224 ili 26,3% je bilo u blokadi. U poređenju sa decembrom 2010. godine, došlo je do povećanja broja blokiranih pravnih i fizičkih lica za 0,8%. Ukupan iznos duga po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa iznosi 265,2 miliona eura, što predstavlja porast u odnosu na decembar 2010. godine za 4,5%. Koncentracija duga je bila relativno velika, jer je 10 najvećih dužnika, koji čine 0,07% od ukupno evidentiranih dužnika, učestvovalo sa čak 20,2% u ukupnom dugu, po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa. U prilogu navedenoj konstataciji ide i to što je 50 najvećih dužnika, koji čine 0,35% od ukupno evidentiranih dužnika, učestvovalo sa 40,7% u ukupnom dugu, po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa.

U Izvještaju je konstatovano da se bankarski sistem stabilizuje, a ključni rizik u narednom periodu ostaje kreditni rizik i pored napora koje menadžment banaka ulaže na restrukturiranju kreditnog portfolija. Stanje u bankarskom sistemu, sa aspekta solventnosti i likvidnosti, je na zadovoljavajućem nivou. I dalje je naglašena obazrivost banaka pri odobravanju novih kredita. Kapital banaka je u januaru 2011. godine u odnosu na decembar 2010. godine smanjen za 3,2%, usled iskazivanja negativnog finansijskog rezultata i povećanog izdvajanja rezervacija za potencijalne kreditne gubitke. Likvidna aktiva je u januaru iznosila 575,6 mil. eura i bila je viša za 2,3% u odnosu na decembar 2010. godine. Banke su zabilježile neznatan rast od 0,1% u bilansnoj sumi i ukupnim depozitima od 1%, dok su se povećali nekvalitetni krediti za 3,5%. Zbog restrukturiranja kreditnog portfolija i slabije kreditne aktivnosti sistemskih banaka, ostvaren je pad ukupnih kredita u januaru ove godine za 2,7% u odnosu na decembar 2010. godine.

Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa je bila gotovo nepromijenjena u 2010. godini. U januaru 2011. godine iznosila je 9,61%, što predstavlja pad od 0,02 procentna poena u odnosu na decembar 2010. godine. Prosječna ponderisana pasivna kamatna stopa je iznosila 3,20% u januaru 2011. godine i ostvarila pad od 0,06 procentnih poena u odnosu na decembar 2010. godine. Ovakvo kretanje kamatnih stopa je rezultat metodologije koja pokriva sve kredite i depozite, a ne novoizdate kredite i novoprimljene depozite.

Na kraju januara 2011. godine obavezna rezerva banaka iznosila je 162,7 miliona eura, i niža je za 1,1% u odnosu na kraj 2010. godine, odnosno za 3,7% niža nego na kraju januara 2010. godine. Od ukupnog iznosa izdvojene obavezne rezerve, na računu obavezne rezerve u zemlji izdvojeno je 73,8%, u državnim zapisima 18,5%, a na računu Centralne banke u inostranstvu 7,7%. Sedam banaka je iskoristilo mogućnost izdvajanja dijela obavezne rezerve u obliku državnih zapisa.

U 2010. godini osiguravajuća društva u Crnoj Gori bila su solventna, a odnos garantne rezerve i margine solventnosti iznosio je 109,5%. Koeficijent likvidnosti iznosio je 3,5, i pokazuje da su likvidna sredstva osiguravajućih društava bila 3,5 puta veća u odnosu na njihove kratkoročne obaveze. Stoga je zaključeno da tržište osiguranja u ovom trenutku ne predstavlja prijetnju finansijskoj stabilnosti.

Konstatovano je i da je kriza na tržištu kapitala i dalje prisutna, ali da ona ne predstavlja u ovom trenutku prijetnju finansijskoj stabilnosti.

Globalna finansijska kriza izazvala je značajan pad ekonomske aktivnosti što se reflektovalo i na budžetske prihode i rashode. Fiskalni deficit u 2010. godini, prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, dostigao je 84,6 miliona eura ili 2,8% BDP-a, dok je na kraju 2009. godine fiskalni deficit iznosio 4,4% BDP-a. Deficit konsolidovane javne potrošnje na kraju 2010. godine, iznosio je 3,0% BDP-a – prema MMF-u preko 4%. Ipak, treba imati u vidu da je crnogorski deficit manji od deficita većine zemalja Eurozone.

Sa aspekta fiskalnog rizika, ohrabruje ostvarenje mjesečne realizacije prihoda budžeta u januaru što ukazuje da je budžet realno planiran, ali i dalje se treba pažnja zadržati na zaduživanju i preuzimanju obaveza od strane budžeta s obzirom da ova tendencija može ugroziti fiskalnu održivost direktno, odnosno finansijsku stabilnost kroz krizu javnog duga posledično.

Javni dug Crne Gore na kraju 2010. godine iznosio je 1.270,7 miliona eura ili 42,0% BDP-a, od čega se na unutrašnji dug odnosi 358,3 miliona eura ili 11,8% BDP-a, a na spoljni dug 912,4 miliona eura ili 30,2% BDP-a. Ukoliko se uzmu u obzir izdate garancije, državni dug iznosi 1.626,2 miliona eura ili 53,8% BDP-a. Analiza održivosti duga ukazuje da je državni dug Crne Gore održiv s obzirom da je i dalje u granicama propisanim Mاستrihtskim kriterijumima. Teškoće bi se mogle javiti u slučaju izuzetno negativnog kretanja BDP-a i budžetskog deficita u dužem roku.

Postepeni oporavak ekonomije i spoljno-trgovinske aktivnosti uticali su na kretanja na tekućem računu platnog bilansa. U 2010. godini, prema preliminarnim podacima, deficit tekućeg računa bio je manji za 13,6% u odnosu na 2009. godinu i iznosio je 774,6 miliona eura, ili 25,6% BDP-a, što je rezultat nižeg spoljno-trgovinskog deficita i povećanja suficita na računima tekućih transfera (34%) i usluga (16,1%). Prema preliminarnim podacima Monstata za spoljnu trgovinu, u 2010. godini izvoz roba se povećao za 19,2%, dok je uvoz ostao na približno istom nivou kao i u 2009. godini (rast od 0,02%). Spoljnotrgovinski deficit je iznosio 1.324,3 miliona eura (43,8% BDP-a) i za 3,8% je manji nego u prethodnoj godini. Poboljšanje u eksternim odnosima nije rezultat unaprijedjene konkurentnosti, već rezultat prilagodjavanja domaće tražnje. Konkurentnost crnogorskih proizvoda na međunarodnom tržištu je i dalje ključni problem crnogorske ekonomije, a takođe potrebni su dodatni naporu u smanjenju deficita tekućeg računa. U 2010. godini, prema preliminarnim podacima, priliv neto stranih direktnih investicija je iznosio 542,4 miliona eura ili 49% manje nego u istom periodu 2009. godine. Ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 643,1 milion eura. Najveći priliv je ostvaren po osnovu investicija u preduzeća i banke 40,5%, zatim slijede investicije u nekretnine 29% i interkompanijski dug 25,5%.

U Izvještaju su sublimirane realizovane ključne aktivnosti svih organizacionih jedinica u sastavu Centralne banke, a koje su bile u funkciji sprovođenja Politike Centralne banke u januaru 2011.godine.

U cilju podsticanja i očuvanja zdravog bankarskog sistema, kontinuirano je analizirano i nadgledano stanje u bankarskom sistemu. Radi očuvanja monetarne i finansijske stabilnosti, kao jednog od primarnih ciljeva Politike Centralne banke Crne Gore u 2011. godini, donijet je set odluka, pri čijoj izradi su konsultovani eksperti MMF-a. Usvojene su sledeće odluke: Odluka o bližim uslovima za davanje kredita bankama za održavanje likvidnosti, Odluka o odobravanju finansijske pomoći u krajnjoj instanci, Odluka o operacijama na otvorenom tržištu i Smjernica o određivanju sredstava za primjenu instrumenata monetarne politike.

Sa ciljem jačanja regulatornih i supervizorskih kapaciteta Centralne banke, u okviru Twinning Projekta, uradjene su izmjene i dopune Odluke o adekvatnosti kapitala u dijelu tehnika za ublažavanje kreditnog rizika, rizika druge ugovorne strane i robnog rizika, a nastavljene su i aktivnosti na izradi Akcionog plana za dalju implementaciju Bazela II i implementaciju sistema izvještavanja o adekvatnosti kapitala – COREP.

U skladu sa obavezom tromjesečnog izvještavanja o izvršenim obavezama, koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Ministarstvu finansija, kao koordinatoru ovih aktivnosti, je dostavljen izvještaj o donijetim pravnim aktima i akcionim planovima za period od 1. septembra do 31.12.2010. godine.

Dio sredstava međunarodnih rezervi, shodno odluci Savjeta, plasiran je u depozite i njemačke državne hartije od vrijednosti. Sprovedena je i odgovarajuća disperzija

sredstava likvidnog portfolia kod stranih centralnih banaka i BIS-a. Efikasno i blagovremeno su servisirane finansijske obaveze Crne Gore prema inostranstvu, po zahtjevu Ministarstva finansija i drugih klijenata Centralne banke, poštujući međunarodne standarde i principe platnih sistema i bankarske prakse.

Banke su redovno izdvajale zakonom propisani nivo obavezne rezerve i nije bilo korišćenja ovih sredstava u januaru. Raspoloživost RTGS i DNS sistema u januaru 2011. godine je iznosila 100% i nije bilo zastoja u radu sistema.

Pokrenuta je inicijativa koja se odnosi na donošenje Zakona o uslugama plaćanja na internom tržištu, kojom bi se važeći Zakon o platnom prometu u zemlji uskladio sa Direktivom 2007/64/EC, kao i Zakona o institucijama elektronskog novca koji bi bio usklađen sa Direktivom 2009/110/EC.

U kontekstu izmjena i dopuna Zakona o izvršnom postupku, započeta je kontrola usklađenosti sa propisima kojima se reguliše platni promet u kontekstu sprovođenja prinudne naplate.

Nastavljeno je sa aktivnostima na prikupljanju i provjeri kvaliteta podataka o spoljnjem privatnom dugu, a podnijete su i prekršajne prijave protiv kompanija koje nijesu dostavile tražene podatke.

Započet je rad na izradi novog makroekonomskog modela, kroz aktivnosti vezane za podizanje ekonometrijskog znanja. Formiran je tim koji će biti uključen u izradu modela.

Radi što preciznijeg planiranja optimalne količine gotovine, neophodne za uredno funkcionisanje sistema, urađena je i prezentirana preliminarna procjena potreba Centralne banke za kovanim novcem do kraja 2011. godine.

Potpisan je protokol o poslovnoj saradnji sa Investiciono- razvojnim fondom Crne Gore ad Podgorica.

Sprovedene su pripremne aktivnosti na zaključenju ugovora sa eksternim revizorom za reviziju finansijskih iskaza Centralne banke za 2010 godinu.

Urađen je Etički kodeks Centralne banke Crne Gore, a u završnoj fazi je rad na kolektivnom ugovoru Centralne banke.

Početak godine obilježile su i intenzivne aktivnosti Centralne banke na planu međunarodne saradnje, a naročito u dijelu:

- unapređenja saradnje Centralne banke Crne Gore sa Bankom Slovenije, kojim povodom je održan sastanak na nivou guvernera u Banci Slovenije, a rezultirao je zaključkom o nastavku bilateralne tehničke saradnje, u okviru bilateralne saradnje Banke Slovenije sa centralnim bankama Jugoistočne Evrope;
- prijema predstavnika Svjetske banke za Jugoistočnu Evropu, koji su izložili novu četvorogodišnju strategiju kojom se, između ostalog, predviđa obezbjeđenje kreditne podrške Crnoj Gori u iznosu od 215 miliona dolara, uključujući i zajam za podršku budžetu vezan za reforme namijenjene jačanju finansijskog sektora;
- pripreme predloga za produžetak trajanja Twinning projekta: „Jačanje regulatornih i supervizijskih kapaciteta finansijskih regulatora“, koji se finansira iz sredstava IPA fondova, a ističe krajem aprila 2011. godine.